

1858-1922

D. V. Zamfirescu

DUILIU ZAMFIRESCU

OPERE

Ediție în două volume

1

POEZII. NUVELE

Ediție îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic,
note și comentarii, iconografie de Ioan ADAM

CUPRINS

Cazul Duiliu Zamfirescu (<i>Ioan ADAM</i>)	5
Tabel cronologic (<i>I. A.</i>)	37
Notă asupra ediției (<i>I. A.</i>)	46

POEZII

Din volumul FĂRĂ TITLU (1883)

Levante și Calavryta

La Missolonghi	50
Dezgust	53
Nebuna din Herăști	55
Dorința	57
Nella. (Cântec de mare)	57

Din volumul ALTE ORIZONTURI (1894)

Fugind de tot... ..	59
La lună	59
S-aud	60
Versuri heterometre	61
Pe Acropole	61
De la Villa Tusculana	62
Sonet	63
La lună	64
La Villa Aldobrandini	64
Anienul	65
Boul	65
Culcate-s românițe	66
Castel Fusano	66
Jos, la Tivoli	67
Nimfa tânără Leuco... ..	68
San Marc	68

Alt cântec	69
Curgea Siretul liniștit	70
Vara	71
Lunile	
Ianuarie	71
Mai	72
Iulie	73
August	73
Barza	74

Din volumul IMNURI PĂGÂNE (1897)

Preludiu	76
Fiica Haosului	76
Către Cleobul	87
Către Diana	90
Phenix	91
În zădar	92
Versuri heterometre albe. Lui Leopardi	92
Nu mai plânge	94
Acum	94
Ghetsemani	95
Pe mare	96
Sărutând-o unda blondă... ..	98

Din volumul POEZII NOUĂ (1899)

Bucovină	99
La un model	100
Buzescu	101
Flori de Paște	102
Sosesc	104
Sufletul	105
Palinodie	105

Din volumul PE MAREA NEAGRĂ (1919)

Pe malul mării	107
Copila din codru	108
Atunci?... ..	110
Malvina	111
Unei copile	111
Fuge	112
Crinul	112

Din PERIODICE

Fum	114
O, suflet!... ..	114
Aprilie	115
În ruine	116
Poeții	120
Mazurca	121
[Și nopțile...]	122
Primăvara	122
Grenada	124

Din MANUSCRISE

[Un vânt de miazănoapte...]	126
[Ca doi plopi...]	127
Dechembrie	127
Fantazio	128
Umbră și uitare	129

NUVELE

Din volumul FĂRĂ TITLU (1883)

Blaue-Donau

Gretchen	132
Valsul	136

Din volumul NOVELE (1888)

[Cuvânt înainte]	140
Noapte bună	141
Locotenentul Sterie	153
Conu Alecu Zăgănescu	163
Subprefectul	177
Spre mare	197

Din volumul NUVELE ROMANE. FRICA (1895)

O vânătoare de vulpe în Campania Romană	218
Frica	223

Din volumul FURFANȚO. TREI NUVELE (1911)

Furfanțo	237
Spre Cotești	249
Petrică	259

Din volumul O MUZĂ (1922)

John James (<i>Amintiri din cariera diplomatică</i>)	272
O partidă în trei (<i>John James contra mormonilor</i>)	284
O muză (<i>Amintiri din cariera diplomatică</i>)	297
Bușcă	308
La Buduiu	310
O curcă romanțioasă	314
Un pui și un cărăbuș	322
NOTE ȘI COMENTARII	325

**ÎN COLECȚIA
„MOȘTENIRE” AU APĂRUT:**

- Petre V. ȘTEFĂNUCĂ. Folclor și tradiții populare. Ediție în 2 volume (1991)
Dimitrie RALET. Scrieri alese (1991)
Iacob NEGRUZZI. Scrieri alese. Ediție în 2 volume (1992)
Alexandru VLAHUȚĂ. Scrieri alese. Ediție în 2 volume (1992)
Ioan SLAVICI. Scrieri alese. Ediție în 2 volume (1993)
Ion NECULCE. Cronică copiată de Ioasaf Luca (1993)
Alexei MATEEVICI. Opere. Ediție în 2 volume (1993)
Constantin STAMATI. Scrieri (1993)
Barbu DELAVRANCEA. Opere alese. Ediție în 2 volume (1994)
Liviu REBREANU. Opere. Ediție în 2 volume (1994)
Octavian GOGA. Opere (1994)
Lucian BLAGA. Opere. Ediție în 2 volume (1995)
Vasile BOGREA. Opere alese (1998)
Petre V. ȘTEFĂNUCĂ. Scrieri. Datini și creații populare (2008, 2021)
Gheorghe V. MADAN. Scrieri. Ediție în 2 volume (2011)
Ion BUZDUGAN. Scrieri. Ediție în 2 volume (2014)
Dumitru C. MORUZI. Scrieri. Ediție în 2 volume (2014)
Leon DONICI. Scrieri. Ediție în 2 volume (2015)
Alecă RUSSO. Opere (2015)
Ion Luca CARAGIALE. Opere. Ediție în 3 volume (2015)
Magda ISANOS. Scrieri (2016, 2017, 2020, 2021)
Constantin NEGRUZZI. Opere. Ediție în 2 volume (2017)
Dumitru IOV. Scrieri. Ediție în 2 volume (2017)
Andrei CIURUNGA. Scrieri (2018)
Nicolae BĂLCESCU. Opere. Ediție în 2 volume (2018)
Alexandru ROBOT. Scrieri. Poezie. Proză. Publicistică. Eseu (2018)
Alexandru ROBOT. Scrieri. Eseu. Publicistică. Cronici. Interviuri (2019)
Alecă DONICI. Opere. Fabule. Poezii. Traduceri (2019)
Dimitrie BOLINTINEANU. Scrieri. Ediție în 2 volume (2019)

Din volumul
FĂRĂ TITLU
(1883)

Levante și Calavryta

LA MISSOLONGHI

Voi, ce-n fața mea, tăcute, mari ruini de amintire,
Înălțați ziduri știrbite, triste resturi de mărire,
Vorbiți, spuneți, ce e timpul, voi care-ați purtat pe umeri
Veacuri mari ca vecinicia, ani ce nu mai poți să-i numeri!
Spune, Zante¹⁾, unde-i timpul când Byron, în liniștire,
Pe-ale măriei tale valuri dorul său și-l legăna...,
Ș-ale vântului suspine când nebuna sa iubire
Cu suspine le-ngâna?

Missolonghi, unde-i vremea când pe zidurile tale,
Surâzând mureau toți grecii ca eroii din povești?
Unde-s sfintele morminte după adormita vale
Ce opreau cu-ale lor umbre pe drumeț în a sa cale?
Unde-i Botzaris²⁾ eroul?... – Missolonghi, unde ești?
Vântul singur îmi răspunde: „tot pe lume-i trecător”,
Iar pe mare echo strigă, prins de-un val spumegător:
„E trecător... e trecător...”

I

De la Zante, care-și scaldă portocalii săi în mare,
Împrejur, cât vede ochiul în nemărginita zare,
N-a purtat vreodată valul, pe-al său braț legănător,
Lopătar mai fără grije, mai frumos de cât Levante
De la Zante.

Către seară când el cântă, glasul lui tremurător
Mână somnul înspre crângul de tufani de iasomie,
Unde mii de păsărele stau s-adoarmă printre flori;
Iar pe grecele frumoase când râzând el le îmbie
Să privească cum în unde moare-o rază aurie,
Ce voios se furișează printre lungi gene de nori;
Ele vin la țărmlul mărei, cum albinele ușoare
Vin din stupi să se îmbete pe un sân deschis de floare,
Vin să vadă jocul apei, să asculte plânsul mărei,
Să aspire adierea răcoroasă, dulce-a sărei.

„Zantiote cu lungi gene, spuneți, unde-i Calavryta?
Unde e stăpâna voastră? Căci, pe Venus Pandemos³⁾,
Am trecut o noapte-ntregă întrebând cerul frumos
De nu are printre stele vreo stea rătăcitoare
Ce-a venit din altă lume, luminând ca și un soare
Stelele din jurul ei;

Am cătat-o pe la vânturi; – am oprit noaptea din cale
Întrebând-o de nu are printre spiritele sale

Sufletul unei femei;

Cercetat-am marea lină, vrând să știu dacă în unde,
Printre albe nereide⁴⁾, marea însăși n-o ascunde...
Dar nimic. – Cer, noapte, mare, lung la mine au privit,
Ș-au zâmbit.”

Zantiotele rād toate, iar Thaisa⁵⁾ le oprește:
„O..., Levante Hyacintus, eu ți-o spui într-un cuvânt:
Ești frumos, dar n-ai viața ce-n oricare grec trăiește...
Tu o cauți printre stele, ea te-nșală pe pământ”.

II

Subt o boltă-ncondeiată cu lungi litere arabe,
Unde aurul se leagă cu granitul african,
Unde stau, ieșiți din ziduri, sfincșii dormitând pe labe,
Ce port vase de-alabastru, stâlpi cu capiteli albe,
E întinsă-o masă mare de porfir egiptian.
Pe sub negrele arcade, mii de candelușoare
Imitând floarea de nufăr, dau lumini scânteietoare,
Ale căror slabe raze lin se pierd în neagra noapte,
Cum se pierd în depărtare, năbușite, tainici șoapte.
Prinsă-n două mari inele de argint, o fină plasă,

Peste care stau întinse draperii lungi de mătăasă,
Poartă, legănând pe brațu-i, ca pe-un val tremurător,
Corp de tânăra femeie, plin de grații, alb, ușor.

Seara, de-ar trăi pe lume într-o gingașe făptură,
N-ar avea un ochi mai lănced, o mai rumenită gură,
N-ar avea mai negru părul, fruntea mai cugetătoare
Zâmbetul mai mort pe buze, buza mai tăinuitoare...
Tânjitoarea ei privire, printre umbre rătăcită,
Pare-a urmări în zboru-i o vedenie iubită,
Ce, pe căi nestrăbătute, dinainte-i vecinic fuge,
Încât doru-i, nici chiar doru-i călător, n-o mai ajunge.
Năpădită-atunci de lacrimi însăși sânul și-l coprinde
Vrând în el să stăpânească un necunoscut fior...
Sânul însă n-o ascultă, alba-i față i s-aprinde
Și oftând, mai fără voie, zice: „Ah, mi-e dor!... mi-e dor...”

III

După capul Kalogria⁶⁾, pe o coastă, -ntre lagune,
Doarme dusă Missolonghi la al mării glas ușor,
Iar legenda ei măreață veacul veacului o spune,
Unda, vântului ce trece, seara, orelor de zbor.

Stai, luntraș! Nu vezi cum superi prin a vâslelor lovire
Majestoasa ei odihnă, visul ei de fericire...
Nu vezi fruntea ei cernită ce măreț i-o încunună
Cu-ale sale roze albe vecinic călătorearea lună?
Nu vezi tu cu ce sfială lungă-i haină i-o sărută
Marea mută?

Stai! Oprește-te... Ascultă!

– Nu... Și barca cea ușoară,
De lungi aripi legănată, ca un gând pe valuri zboară...
Iat-o... Vine... Se-ndreptează spre castelul cel arab
Unde sir Hoowards, englezul, mai bogat ca un nabab,
Și-a adus smintitu-i spleen și răceala-i englezească,
Ca la lungi raze de soare calde să și le-ncălzească.
O..., arhipelagul mândru, câți englezi n-a-nveselit,
Câte suflete răcite soarele-i n-a încălzit!...
Iată barca... Iat-o, vine. Lanțul ei lin se anină
După gâtul unui tigr; marmură sculptată, fină;

Iar din luntrea cea grăbită sprinten sare chiar Levante

De la Zante.

El tăcut se furișează printre sălile pierdute
Întrebând lampele stinse, vorbind zidurilor mute,
Cercetând ușe cu ușe, și la orișice mișcare
Simțind inima-i cum bate, sufletul cum îi tresare;
Iar în fund, pierdut de lume, el aude-ncetșor
Un glas tainic ce-i șoptește: „Vino... ah, mi-e dor, mi-e dor...”

Un pas, înc-un pas... și iată-l! Iată cleful la intrare...
Pironit de gelozie, rămas mut de întristare...
El privește la englezul ce sărută în uimire
Mâna ei, alba ei mână, căreia nebuni se-ntrec
Zantioții toți să-nchine neschimbata lor iubire,
Luntrea, armele și capul, tot ce poate da un grec!

Cum îl vede, ea spre dânsul tremurând mâna-și întinde:
„Vin, îi zice cu privirea, Calavryta e a ta.
Vino, vis trimes de noapte și de buza-mi ce s-aprinde,
Dor cu ochii ca seninul, vin, lipește-ți buza ta.”
Însă el, smintit de ură, vechi pistol din brâu apucă
Și ocheste... – Un foc roșu trece viu ca o năluca...
Un corp cade... – O, pistolul era vechi, dar era bun!
Calavryta plânge-n umbră... Grecul râde: e nebun.

1879, iunie

DEZGUST

Sunt sătul de tot pe lume. Sunt sătul de suferință,
De iluzii, de plăcere, de suspine, de credință.
Le-am gustat pe fiecare și dezgustul m-a coprins!
Tot ce-a fost mai sfânt, mai nobil, ele-n sufletu-mi
au stins,
M-au dezmoștenit de mine, mi-au ucis gândul de viu;
Nu mai știu nici să mă bucur, nici să sufăr nu mai știu.
Trec cum trece orce apă curgătoare pe pământ:
M-am născut și deci voi curge pân'la mare – la mormânt.
Ce-mi vorbiți de nemurire, de credința cea străbună?

Nemurirea, ca credință, nici de biblie nu-i bună,
Iar străbunii, strat de oameni, au lăsat ca orice strat
Geologilor de dânșii un dezgust nemăsurat.

Suferința e ca valul mărilor spumegătoare,
Ce izbînd aceeași stîncă, albă și strălucitoare,
O-nnegrește. Corpu-n care inima s-a înnegrit
E un chin însuflețit!

Stol de albe păsărele, ce cu tinerețea vin,
Zbor *iluziile* toate de la cel dintâi suspin,
Iar în urma lor rămâne, repetând sinistre șoapte,
Dorul, pasăre de noapte.

De *plăcere* sunt departe cât e inima de cuget,
Cât e-o dulce respirare de al mării groaznic muget,
Cât e slaba noastră minte de al cerului mister,
Cât sunt oamenii de cer.

De suspine?... Dar suspine sunt pe lume-așa de multe,
Încât omul nu mai poate pe-ale altuia s-asculte.
Deci, să tac. – Dar câteodată sunt copriți de-așa durere
Încât singur socoteală mă-ncerc cerului a cere:
Cum se poate-ntr-o ființă, într-un hârb tăiat din lut,
Dumnezeu să verse-n pace atât foc necunoscut?
De s-ar strînge azi suspinul de la fiecare chin,
S-ar vedea că omenirea e întregă un suspin.
Deci, să tac.

Frumoase vremuri, când *credința*, un cuvânt,
Îmi da stelele din ceruri, ca legate de pământ;
Când icoana, o icoană, cu bătrâna sa privire
Îmi vedea faptele toate, îmi citea orice gândire;
Când aveam de moarte frică, când aveam respect de vii,
Când citeam pe aripioara fluturașilor zglobii
Notele ce le-a scris vântul în legănătoru-i zbor...
– Au trecut acele vremuri...
Timpul, vecinic călător,

Le-a luat, luând cu dânsul și credința cea străbună...
O repet: astăzi, credința nici de biblie nu-i bună!
Iară noi... stratul de astăzi, vom lăsa ca orice strat
Geologilor de dânșii, un dezgust nemăsurat.

August 1880

NEBUNA DIN HERĂȘTI

I

Murind, ziua trimete, pe razele din soare,
Spre grilele Nebunei, o lungă sărutare;
Pribeag, vântul se lasă din repedele-i zbor
Și-adânc vrea să-i vorbească de-adâncul lui amor;
Iar ea, cu o mișcare molatică-l oprește
Zicându-i parcă: glasu-ți acum mă ostenește...
Voi pace... voi tăcere... – Trece, vântule, ușor
Și dă-mi iarăși tăcerea... – Voi pace... voi să mor...

Și vântul sprinten trece... – Iar ziua-n depărtare
Murind, îi mai trimete o lungă sărutare.

II

De-ar vrea moartea vreodată, în glumă să-ngrozească
Tot neamul său sălbatic: pe corbi, pe lupi, pe vânt,
Desigur, ar alege durerea omenească,
Acea uscată plantă ce crește pe pământ.
Durerea e pe lume o plantă ce omoară
Ades într-un corp tânăr o inimă fecioară...
Și inima când moare și corpu-n urma ei
Rămâne un tăciune uscat, fără schintei.

„Nebuno, stai odată privind cu ochi-n gol
Și dând cu oarba-ți minte trecutului ocol.
Sub vechea ta fereastră se întindea o vale
Făcută ca să-ți plimbi vedeniile tale:
Pe sânul ei, departe, trecea Argeșul lin,
Spunându-ți o poveste într-un adânc suspin.

Știi tu...? Mai ții tu minte...? Te mai gândești tu oare,
 În ceasuri de veghere, la umbra visătoare
 Ce-n noapte venea singur să-ngâne la izvor
 Murindul glas al apei c-un glas aprins de dor...?
 Știi tu? Mai ții tu minte când brațul meu te-a strâns?
 Și când fiorul dulce al valsului molatic
 A prins buzele noastre într-un sărut sălbatic...?
 Știi tu când la picioare-ți ca un copil am plâns?
 Știi tu...?"

Iar glasul dulce în vals se prefăcu
 Și-ncet murind pe vale striga: „știi tu...? știi tu...?"

Nebuna care-n lume nimic nu-nțelegea,
 Îi înțelese glasul, căci ei glasul-i vorbea.
 „Ah, vino... vino suflet rătăcitor de noapte
 Și cântă-mi încă valsul cu rătăcite șoapte.
 Mai vino... – Eu atuncea mă voi schimba în crin
 Ca să mai port pe sânu-mi adâncul tău suspin,
 Pe care vântul serei îl va lua din zbor
 Vrând florilor să spuie nemărginitu-i dor.
 Mai vino... Vino încă...”

Și tot vorbind cu vântul
 Îi rătăceau pe clape și mânele și gândul.
 Clavirul părea suflet că are-adeseaori
 Căci notele sonore, ce-n valuri de-armonie
 Spuneau nopții tăcută o lungă poezie,
 Urmau un vals frenetic, prelung, plin de fiori.
 Și ea simțea că-n noapte un braț spre ea se-ntinde...
 Că talia-i subțire de brațul lui se prinde...
 Că tainicul ei suflet, coprins de-un lung fior,
 Din pieptu-i i se duce pe-o aripă de dor...
 Atunci... uitând clavirul, cu ochii morți sub gene,
 Pe-a valsului măsură se-mlădia alene
 Și-n zborul ei fantastic mergea fără-ncetare...
 Zburând încă mai tare... mai tare... tot mai tare...

III

Iar când corpul Nebunei din vals a încetat
 Era un corp de moartă, cu sufletul zburat.

Acum departe doarme de grijile-omenești
 Neturbată vecinic decât de glasul dulce
 Ce vântul îl înalță când merge să se culce
 Pe valea din Herăști.

DORINȚA

Somnule, ți-am scris să vii
 Să-mi adormi dorul din piept...
 Și de-atunci te tot aștept
 Somn, tu, moartea celor vii.

Bătrânețe, vin tușind,
 Vino, adu-mi iarna ta...
 Voi să uit a cugeta,
 Voi să mor încă trăind.

Moarte, tânără fecioară,
 Vin să-ți dau din al meu sânge...
 A trăi este a plânge,
 Și trăind iată ce-am strâns:
 Plâns și lacrimi și iar plâns.
 Moarte, vin de mă omoară.

Visul eu mi l-am visat;
 A fi vecinic înșelat...
 Cred că am visat destul.
 Sunt sătul... sunt sătul...

Decembrie 1881

NELLA

(Cântec de mare)

Vino, Nella, vin pe mare,
 Vino, Nella, vin.
 Să-necăm în sărutare
 Orce trist suspin.

We know
books

Te voi duce pân' la Chio,
Chio, țara ta.
Și plutind, până la zio
Te voi săruta.

Vino să cântăm cu vântul,
Legănați pe val,
Căci ne vom găsi mormântul
Ajungând la mal!

Vino, Nella, vin pe mare,
Nella, vino, vin,
Să-necăm în sărutare
Orce trist suspin!

Din volumul ALTE ORIZONTURI (1894)

FUGIND DE TOT...

Fugind de tot: de lume și de tine,
Mă duc să dorm pe-ntindere de ape;
Acolo groapa vântul să mi-o sape;
Amurgul sărei cadă peste mine.

Nespus de dulcea ei singurătate
Și-o poartă-n lume luna gânditoare:
Mă uit la dânsul, și nu mă mai doare
Viața-mi plină de pustietate.

O, tu, acela ce mă faci să sufăr,
O, suflete, întoarce-te prin astre
Și lasă-mă pe apele albastre,
Să dorm de veci, cu capul sub un nufăr.

Bruxelles, '94

LA LUNĂ

Lună, astră plutitoare pe văzduhurile line,
Dacă-ai fost vreodată vie, unde-i sufletul din tine?
Către care alte astre dintr-un timp trecut pe veci
A zburat suflarea-ți caldă și-a lăsat formele-ți reci?
Cine ești, din ce viață, din ce flacări iai putere?

Plin e cosmosul de vremuri grămădite în trecut,
Racle, cu iluzii moarte, cu speranțe de-un minut;

* În volum: *vor*; am efectuat corectura după textul publicat în *Literatorul*.